DOMSTOLENS DOM
14. januar 1997 *

I sag C-169/95,

Kongeriget Spanien ved direktør Alberto José Navarro González, Direktoratet for EF-spørgsmål, og statens advokat, Gloria Calvo Diaz, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg på Spaniens Ambassade, 4-6, boulevard E. Servais,

sagsøger,

mod

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved Francisco Enrique González Díaz og Paul Nemitz, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg hos Carlos Gómez de la Cruz, Kommissionens Juridiske Tjeneste, Wagner-Centret, Kirchberg,

sagsøgt,

angående en påstand om annullation af Kommissionens beslutning 95/438/EF af 14. marts 1995 om Spaniens investeringsstøtte til stålstøberiet Piezas y Rodajes SA i provinsen Teruel i Aragón i Spanien (EFT L 257, s. 45),

har

* Processprog: spansk.

DOMSTOLEN

sammensat af præsidenten, G. C. Rodríguez Iglesias, afdelingsformændene J. C. Moitinho de Almeida, J. L. Murray og L. Sevón samt dommerne P. J. G. Kapteyn, C. Gulmann, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet (refererende dommer), G. Hirsch, P. Jann og M. Wathelet,

generaladvokat: G. Tesauro
justitssekretær: assisterende justitssekretær H. von Holstein,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at parterne har afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 10. september 1996,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 24. oktober 1996,

afsagt følgende

Dom

1 Ved stævning indleveret til Domstolens Justitskontor den 1. juni 1995 har Kongeriget Spanien i medfør af EF-traktatens artikel 173 anlagt sag med påstand om annullation af Kommissionens beslutning 95/438/EF af 14. marts 1995 om Spaniens investeringsstøtte til stålstøberiet Piezas y Rodajes SA i provinsen Teruel i Aragón i Spanien (EFT L 257, s. 45, herefter »den anfægtede beslutning«).

2 Det fremgår af sagen, at Kommissionen ved beslutning af 26. maj 1987 (jf. meddelelse 88/C 251/04 — EFT 1988 C 251, s. 4) godkendte den generelle regionalstøtteordning i Spanien, efter at den spanske regering den 30. januar samme år havde underrettet den om udkastet hertil i overensstemmelse med bestemmelserne i traktatens artikel 93, stk. 3. Ifølge denne støtteordning, som var blevet godkendt i medfør af traktatens artikel 92, stk. 3, litra a), skulle der bl. a. ydes regionalstøtte i provinsen Teruel inden for den maksimumsgrænse, som var fastsat i beslutningen.

3 Selskabet Piezas y Rodajes SA (herefter »PYRSA«) har i den nævnte provins i Monreal del Campo kommune indledt et investeringsprogram på 2 788 300 000 PTA til opførelse af et støberi bestemt til fremstilling af kædehjul (tandhjul, der trækkes af kæder, og som hovedsagelig anvendes i mineindustrien) og GET-udstyr (der anvendes til nivellering og udgravning). Der blev ydet følgende støtte til dette program:

— en støtte på 975 905 000 PTA fra den spanske regering, som ikke er omtvistet i sagen

— et tilskud uden tilbagebetalingspligt på 182 000 000 PTA fra Det Selvstyrende Samfund Aragonien

— tildeling af jord fra Monreal del Campo kommune af en værdi på 2 300 000 PTA

— en lånegaranti på 490 000 000 PTA fra Det Selvstyrende Samfund Aragonien

— et rentetilskud til dette lån fra provinsen Teruel.

4 Ved en klage, indgivet til Kommissionen den 14. januar 1991, bestred det britiske selskab William Cook plc (herefter »Cook«), som fremstiller stålstøbegods og GET-udstyr, at støtten var forenelig med fællesmarkedet.

5 Som svar på denne klage meddelte Kommissionen først Cook ved skrivelse af 13. marts 1991, at støtten fra den spanske regering på 975 905 000 PTA var blevet ydet i henhold til den generelle regionalstøtteordning og derfor var forenelig med traktatens artikel 92. Hvad angik de øvrige støtteforanstaltninger henvistes der i skrivelsen til, at der var indledt en undersøgelse hos de spanske myndigheder.

6 Efter undersøgelsen meddelte Kommissionen ved skrivelse af 29. maj 1991 klageren sin beslutning om »ikke at gøre indsigelser gældende« mod den støtte, der var blevet tildelt PYRSA. Som bilag til skrivelsen var vedlagt en beslutning, der var benævnt nr. NN 12/91, og som var rettet til den spanske regering, hvori Kommissionen fastslog, at den nævnte støtte var omfattet af anvendelsesområdet for traktatens artikel 92, stk. 3, litra a), hvorefter støtte til fremme af den økonomiske udvikling i regioner, hvor levestandarden er usædvanlig lav, eller hvor der hersker en alvorlig underbeskæftigelse, kan betragtes som forenelig med fællesmarkedet. Beslutningen var baseret på to betragtninger, hvoraf den ene var, at undersektoren for kædehjul og GET-udstyr ikke havde nogen problemer med overkapacitet.

7 Cook anlagde sag til prøvelse af beslutningen, som Domstolen annullerede ved dom af 19. maj 1993 (sag C-198/91, Cook mod Kommissionen, Sml. I, s. 2487), for så vidt den angik anden støtte end den støtte på 975 905 000 PTA, som den spanske regering havde ydet. I dommen anførte Domstolen bl. a., at eftersom Kommissionen havde til hensigt at lægge til grund, at der ikke var overkapacitet i den pågældende undersektor, burde den have indledt proceduren i henhold til traktatens artikel 93, stk. 2, med henblik på, efter at have indhentet alle nødvendige udtalelser, at kontrollere rigtigheden af sin vurdering, der kunne være forbundet med alvorlige vanskeligheder.

8 Efter afsigelsen af dommen besluttede Kommissionen at indlede den omhandlede procedure (jf. meddelelse 93/C 281/07 — EFT 1993 C 281, s. 8). Efter gennemførelsen af denne procedure fastslog Kommissionen ved den anfægtede beslutning, som blev meddelt den spanske regering den 29. marts 1995 og offentliggjort den 27. oktober 1995, at den omhandlede støtte var ulovlig og uforenelig med fællesmarkedet. Som følge heraf bestemte Kommissionen i beslutningen, at støtten skulle standses, og at de udbetalte beløb skulle tilbagebetales med renter, der skulle beregnes for perioden mellem datoen for udbetalingen af støtten og datoen for den faktiske tilbagebetaling.

9 Kongeriget Spanien har indgivet annullationssøgsmål til prøvelse af denne beslutning og til støtte herfor fremført følgende fire anbringender:

— der foreligger en tilsidesættelse af traktatens artikel 92, stk. 3, litra a)

— der er begået en åbenbar fejl ved vurderingen af de faktiske omstændigheder

— forpligtelsen til tilbagebetaling strider mod proportionalitetsprincippet og princippet om beskyttelsen af den berettigede forventning

— de afkrævede renter strider mod de samme principper.

10 Kommissionen har nedlagt påstand om frifindelse.

Første anbringende

11 Den spanske regering har gjort gældende, at Kommissionen har anvendt artikel 92, stk. 3, litra a), fejlagtigt. Dels omfatter denne bestemmelse efter regeringens opfattelse ikke sektorbestemt støtte, men støtte med et regionalt formål, dels er den omtvistede støtte netop ydet som led i en generel regionalstøtteordning.

Støtte omfattet af artikel 92, stk. 3, litra a)

12 Kongeriget Spanien anfører, at artikel 92, stk. 3, litra a), ikke indeholder den samme betingelse som i stk. 3, litra c), om, at støtten ikke må ændre samhandelsvilkårene på en måde, der strider mod den fælles interesse, men alene kræver, at støtten er bestemt til at fremme udviklingen i de pågældende områder. Ganske vist er det ikke udelukket, at dette krav kan gøre det nødvendigt at undersøge støttens virkning for den pågældende sektor, men en sådan undersøgelse må efter den sagsøgende regerings opfattelse kun foretages for at afgøre, om støtten kan fremme den økonomiske udvikling i området under hensyn til situationen inden for den pågældende sektor.

13 Kommissionen anfører, at den forskellige affattelse af litra a) og litra c) i artikel 92, stk. 3, ikke kan begrunde, at man undlader at foretage en undersøgelse af virkningen for sektoren af en støtte, som tildeles en virksomhed, der opererer inden for et ugunstigt stillet område. Den henviser i øvrigt til, at udøvelsen af dens skønsbeføjelse efter Domstolens praksis indebærer økonomiske og sociale vurderinger, som skal foretages i en fællesskabssammenhæng.

14 Traktatens artikel 92, stk. 3, bestemmer således:

»Som forenelig med fællesmarkedet kan betragtes:

a) støtte til fremme af den økonomiske udvikling i områder, hvor levestandarden er usædvanlig lav, eller hvor der hersker en alvorlig underbeskæftigelse

...

c) støtte til fremme af udviklingen af visse erhvervsgrene eller økonomiske regioner, når den ikke ændrer samhandelsvilkårene på en måde, der strider mod den fælles interesse.

...«

15 Som Domstolen tidligere har fastslået, kan et regionalstøtteprogram i givet fald falde ind under en af undtagelsesbestemmelserne i artikel 92, stk. 3, litra a) og litra c). Det fremgår af anvendelsen af ordene »usædvanlig« og »alvorlig« i undtagelsesbestemmelsen i litra a), at denne bestemmelse kun angår områder, hvor den økonomiske situation er meget dårlig i forhold til Fællesskabet som helhed. Undtagelsesbestemmelsen i litra c) har derimod en større rækkevidde, idet den indeholder hjemmel til at fremme udviklingen i bestemte områder af en medlemsstat, som er dårligere stillet end det nationale gennemsnit, uden at de i litra a) nævnte økonomiske betingelser behøver være opfyldt, dog forudsat at den herved ydede støtte »ikke ændrer samhandelsvilkårene på en måde, der strider mod den fælles interesse« (se dom af 14.10.1987, sag 248/84, Tyskland mod Kommissionen, Sml. s. 4013, præmis 19).

16 Omvendt indebærer den omstændighed, at undtagelsesbestemmelsen i litra a) ikke indeholder den sidstnævnte betingelse, at der er en videre adgang til at tildele støtte til virksomheder beliggende i områder, som opfylder de kriterier, der er fastsat i denne undtagelsesbestemmelse.

17 Den anførte forskel i formuleringen kan dog ikke føre til den antagelse, at Kommissionen overhovedet ikke må tage hensyn til Fællesskabets interesse, når den anvender artikel 92, stk. 3, litra a), og at den skal begrænse sig til at efterprøve, om de pågældende foranstaltninger har en særlig regional karakter uden at vurdere deres virkning på det eller de relevante markeder inden for Fællesskabet som helhed.

18 Ifølge fast retspraksis tillægger artikel 92, stk. 3, Kommissionen en skønsmæssig beføjelse, hvis udøvelse indebærer økonomiske og sociale vurderinger, som må foretages i en fællesskabssammenhæng (se bl. a. dom af 17.9.1980, sag 730/79, Philip Morris mod Kommissionen, Sml. s. 2671, præmis 24, og af 24.2.1987, sag 310/85, Deufil mod Kommissionen, Sml. s. 901, præmis 18).

19 Kommissionen har ved flere lejligheder underrettet medlemsstaterne om de retningslinjer, som den påtænkte at anvende over for regionalstøtteordninger i medfør af de beføjelser, som den er tillagt ved traktatens artikel 92 ff. Dette var bl. a. formålet med dens meddelelse fra 1988 vedrørende metoden for anvendelse af artikel 92, stk. 3, litra a) og c), på regionalstøtte (meddelelse 88/C 212/02 — EFT C 212, s. 2), hvilken meddelelse den henviser til i sin beslutning om indledning af proceduren vedrørende støtteforanstaltningerne i den foreliggende sag (se førnævnte meddelelse 93/C 281/07).

20 Det fremgår af disse retningslinjer, at anvendelsen af artikel 92, stk. 3, litra a), ligesom af litra c) forudsætter, at der ikke blot tages hensyn til de regionale virkninger af de støtteforanstaltninger, som er omfattet af disse traktatbestemmelser, men at

der efter artikel 92, stk. 1, også tages hensyn til virkningen af disse støtteforanstaltninger for samhandelen mellem medlemsstaterne og dermed til de sektorbestemte virkninger, som de kan fremkalde på fællesskabsplan.

21 Som den spanske regering har anført, vedrører de på dette punkt indeholdte betingelser i afsnit I, punkt 6, i førnævnte meddelelse 88/C 212/02 ganske vist specielt visse former for driftsstøtte, som Kommissionen undtagelsesvis kan godkende i medfør af artikel 92, stk. 3, litra a), hvis støtte til nye investeringer ikke er et egnet eller tilstrækkeligt middel.

22 Som Kommissionen imidlertid har fremhævet i sin beslutning om indledning af proceduren, må regionalstøtten ikke føre til nogen sektormæssig overkapacitet på fællesskabsplan. I den forbindelse er det klart, at bemærkningen i afsnit I, punkt 6, andet led, i meddelelse 88/C 212/02, hvorefter støtten »skal sigte på at fremme en varig og afbalanceret udvikling af erhvervsvirksomhed« og ikke på fællesskabsplan må skabe et »sektormæssigt problem ... [som] bliver alvorligere end det oprindelige regionale problem«, kan have gyldighed for enhver form for regionalstøtte uanset dens karakter. Sådanne vurderinger er ikke uforenelige med formålet med artikel 92, stk. 3, litra a). Såfremt man derimod antog, at de var det, ville det kunne fremme gennemførelsen af økonomisk usikre initiativer, som i sidste ende ikke kan tilvejebringe en effektiv og varig løsning på de pågældende områders udviklingsproblemer, da de blot forværrer de forstyrrelser, som de berørte markeder er ramt af. Den omstændighed, at PYRSA nu, som anført af Kommissionen, er i betalingsstandsning trods den modtagne støtte, godtgør i øvrigt, at en sådan risiko ikke er teoretisk.

23 Det er med henblik herpå, at Kommissionen, når den tager stilling til foreneligheden med fællesmarkedet af en bestemt generel regionalstøtteordning, angiver, at anvendelsen af støtteordningen skal ske under overholdelse af bestemmelserne og standardbetingelserne i fællesskabsretten vedrørende visse sektorer, således som den gjorde i sin førnævnte beslutning af 26. maj 1987 vedrørende den generelle regionalstøtteordning i Spanien.

24 Som anført ovenfor i denne doms præmis 6 var Kommissionens oprindelige beslutning om ikke at gøre nogen indsigelser gældende mod de omtvistede støtteforanstaltninger i øvrigt baseret på to betragtninger, hvoraf den ene netop var, at der ikke var nogen problemer som følge af overkapacitet. Når Domstolen i førnævnte dom i sagen Cook mod Kommissionen i præmis 38 fastslog, at Kommissionen burde have indledt proceduren i henhold til traktatens artikel 93, stk. 2, med henblik på at kontrollere rigtigheden af sin vurdering efter at have indhentet alle de nødvendige udtalelser, anerkendte den allerede forudsætningsvis, at denne vurdering kunne vedrøre et sådant problem.

25 Det fremgår af samtlige disse betragtninger, at Kommissionen, da den erklærede den omtvistede støtte uforenelig med traktaten på grund af den eksisterende overkapacitet inden for den pågældende sektor, ikke har overskredet grænserne for sin skønsbeføjelse.

Den omtvistede støttes tilknytning til en generel regionalstøtteordning

26 Kongeriget Spanien anfører, at den i sagen omtvistede støtte, som ganske vist ikke blev godkendt, inden den blev ydet, har de kendetegn, som er særegne for regionalstøtte, og at den blev tildelt på grundlag af en national ordning, der senere blev godkendt som en generel regionalstøtteordning ved Kommissionens beslutning af 29. januar 1992 (se meddelelse 92/C 326/05, støtte NN 169/91 — EFT C 326, s. 5). Efter Spaniens opfattelse opfylder den omhandlede støtte derfor alle betingelserne for at kunne betragtes som forenelig med fællesmarkedet i henhold til traktatens artikel 92, stk. 3, litra a).

27 Heroverfor anfører Kommissionen, at den omhandlede støtte ikke kan henføres til den nævnte generelle regionalstøtteordning, og at de spanske myndigheder i betragtning af de EF-rammebestemmelser, som er fastsat for den pågældende sektor, enten burde have afholdt sig fra at yde støtten eller burde have anmeldt den på projektstadiet. Da der var tale om en ad hoc-støtte, påhvilede det i øvrigt, som det

fremgår af dommen af 14. september 1994 i sagen Spanien mod Kommissionen (forenede sager C-278/92, C-279/92 og C-280/92, Sml. I, s. 4103), Kongeriget Spanien at godtgøre, at støtten opfyldte kriteriet om særlig regional karakter, hvilket Spanien ikke har gjort.

28 Ved meddelelse 88/C 320/03 (EFT 1988 C 320, s. 3) indførte Kommissionen nogle rammebestemmelser for statsstøtte til visse jern- og stålsektorer, som ikke er omfattet af EKSF-traktaten. Det fremgår navnlig af bestemmelserne i denne meddelelses punkt 3, andet afsnit, at bortset fra en enkelt undtagelse vedrørende støtte, som ydes i medfør af en »bestående generel eller regional ordning, som Kommissionen har godkendt« — hvilken undtagelse i øvrigt kan tænkes ikke at spille nogen rolle i visse tilfælde — påhviler der efter traktatens artikel 93, stk. 3, medlemsstaterne en forpligtelse til at indgive forhåndsanmeldelse om den støtte, der ydes inden for de pågældende sektorer.

29 Det er ubestridt, at den her i sagen omhandlede støtte falder inden for en af disse sektorer, nemlig sektoren for stålstøbning, og at den blev ydet, uden at der blev indgivet forhåndsanmeldelse. Selv om det antages, at støtten kan henføres til en national ordning, der efterfølgende er blevet godkendt af Kommissionen som en generel regionalstøtteordning, kan den under ingen omstændigheder anses for at være ydet i medfør af en bestående generel ordning, som Kommissionen har godkendt.

30 Hvad angår den omhandlede støttes særlige regionale karakter, er det tilstrækkeligt at fastslå, at grunden til, at støtten ved den anfægtede beslutning blev erklæret uforenelig med fællesmarkedet, ikke var, at den ikke vedrører et område, hvor undtagelsesbestemmelsen i traktatens artikel 92, stk. 3, litra a), kan finde anvendelse, men at den bidrager til en yderligere forværring af den overkapacitet, som den pågældende sektor er ramt af. Som anført ovenfor i denne doms præmis 25 kunne en sådan grund være en lovlig begrundelse for en beslutning truffet i henhold til traktatens artikel 92, stk. 3, litra a) eller c).

31 Det første anbringende må derfor forkastes.

Andet anbringende

32 Kongeriget Spanien anfører, at den sektormæssige vurdering, som Kommissionen har baseret sin beslutning på, hviler på rene hypoteser, den har sluttet sig til på grundlag af oplysninger, som ikke er repræsentative, og som vedrører år, der ligger efter dem, som kunne tages i betragtning.

33 Heroverfor anfører Kommissionen, at dens vurdering er baseret på tilstrækkeligt repræsentative og objektive oplysninger, som i øvrigt blev bekræftet af en udtalelse fra en uafhængig teknisk ekspert.

34 Det skal først bemærkes, at når Kommissionen råder over en vidtgående skønsbeføjelse, som det er tilfældet ved anvendelsen af traktatens artikel 92, må retterne ved kontrollen med, hvorvidt denne beføjelse udøves retmæssigt, ikke erstatte de kompetente myndigheders skøn med deres eget, men skal begrænse sig til at vurdere, om skønnet er åbenbart urigtigt, eller om det er behæftet med magtfordrejning (se herom bl. a. dom af 14.3.1973, sag 57/72, Westzucker, Sml. s. 321, præmis 14).

35 Det må derfor undersøges, på hvilken baggrund det anfægtede skøn blev udøvet, for at afgøre, om skønnet er åbenbart urigtigt.

36 Som anført ovenfor i dommens præmis 8, besluttede Kommissionen i overensstemmelse med førnævnte dom i sagen Cook mod Kommissionen at indlede proceduren i henhold til traktatens artikel 93, stk. 2. Det fremgår af dens førnævnte meddelelse 93/C 281/07, at den opfordrede den spanske regering, de øvrige medlemsstater og andre interesserede parter til at fremsatte deres bemærkninger om, hvorvidt der var overkapacitet inden for de pågældende undersektorer. Under

denne procedure modtog Kommissionen, som det fremgår af den anfægtede beslutnings afsnit III, bemærkninger fra en række virksomheder i Det Forenede Kongerige, Frankrig, Tyskland, Italien og Spanien.

37 Den spanske regering og Kommissionen er uenige om, hvorvidt disse virksomheder er repræsentative. Regeringen anfører, at deres samlede produktionskapacitet kun udgør 3-4% af produktionskapaciteten inden for sektoren for stålstøbning, mens Kommissionen anfører, at disse virksomheder repræsenterer 15% af Fællesskabets produktion i 1990 inden for denne sektor.

38 Det må i den forbindelse fastslås, at de af Kommissionen indhentede oplysninger var afgivet af de virksomheder, der fremsatte bemærkninger inden for rammerne af den procedure, der var indledt med henblik herpå, og at den desuden indhentede en udtalelse fra en uafhængig ekspert, som i øvrigt bekræftede de indhentede oplysninger. Under disse forhold kan det ikke med rette konkluderes, at de oplysninger, som Kommissionen baserede sin vurdering på, ikke var repræsentative og objektive.

39 De to parter i sagen er endvidere uenige om, hvorvidt de af PYRSA fremstillede produkter henhører under en bestemt undersektor. I den forbindelse bebrejder Spanien navnlig Kommissionen, at dens vurdering ensidigt er baseret på én bestemt opfattelse.

40 I den forbindelse er der grund til at fremhæve dels, at de rammebestemmelser for statsstøtte til visse jern- og stålsektorer, som ikke er omfattet af EKSF-traktaten, der er fastsat i førnævnte meddelelse 88/C 320/03, der vedrører en række sektorer og undersektorer, ikke opererer med undersektorer inden for sektoren for stålstøbning, dels, at de virksomheder og den uafhængige ekspert, der fremsatte bemærkninger, alle gav udtryk for den opfattelse, at der ikke fandtes nogen særlig undersektor for kædehjul og GET-udstyr. Den spanske regering kan derfor ikke hævde, at Kommissionen kun baserede sig på én opfattelse, da den tog stilling til dette spørgsmål.

41 Hvad angår referenceårene er det korrekt, at de mere detaljerede oplysninger, som Kommissionen lagde til grund, vedrører årene fra og med 1990, hvorimod den omtvistede støtte blev ydet på grundlag af beslutninger, som ifølge den spanske regering blev truffet i perioden 1988-1990.

42 Det fremgår dog klart af punkt 2.1.9 og punkt 3, tredje afsnit, andet led, i førnævnte meddelelse 88/C 320/03, at sektoren for stålstøbning har problemer som følge af overkapacitet og alvorlige økonomiske og finansielle vanskeligheder. De konklusioner, som kan uddrages af de oplysninger, der er indhentet vedrørende årene fra og med 1990, bekræftede derfor blot den konstatering, som allerede i 1988 begrundede, at der blev truffet særlige foranstaltninger inden for denne sektor.

43 Under hensyn til samtlige de anførte betragtninger må det fastslås, at Kommissionen ikke udøvede et åbenbart urigtigt skøn i den anfægtede beslutning, da den heri fandt, at den omtvistede støtte bidrog til en yderligere forværring af den overkapacitet, som var konstateret inden for den pågældende sektor.

44 Det andet anbringende må derfor forkastes.

Tredje og fjerde anbringende

45 Kongeriget Spanien anfører, at forpligtelsen til tilbagebetaling af den tildelte støtte og metoden for beregningen af de afkrævede renter er urimelige foranstaltninger, som strider mod princippet om beskyttelse af den berettigede forventning. De omstændigheder, hvorunder den omtvistede støtte blev tildelt PYRSA, gav nemlig denne virksomhed grund til at nære en berettiget forventning, som bør nyde beskyttelse ved domstolene.

46 Heroverfor anfører Kommissionen, at de nævnte omstændigheder ikke kan påvirke den forpligtelse, som følger af den omtvistede støttes ulovlighed og uforenelighed med fællesmarkedet.

47 Det skal herom for det første bemærkes, at ophævelsen af en ulovlig støtte ved tilbagesøgning er den logiske følge af, at støtten er fundet ulovlig. Tilbagesøgning af en ulovligt udbetalt statsstøtte for herved at genoprette den oprindelige situation kan derfor principielt ikke betragtes som en foranstaltning, der ikke står i rimeligt forhold til formålene i traktatens bestemmelser om statsstøtte (dom af 21.3.1990, sag C-142/87, Belgien mod Kommissionen, Sml. I, s. 959, præmis 66). Det samme gælder for kravet om betaling af renter for perioden mellem datoen for udbetalingen af støtten og datoen for dennes faktiske tilbagebetaling.

48 For det andet kan en medlemsstat, hvis myndigheder har ydet støtte i strid med de i artikel 93 fastlagte procedureregler, ikke påberåbe sig den støttemodtagende virksomheds berettigede forventning og dermed unddrage sig sin forpligtelse til at træffe de foranstaltninger, der er nødvendige for at gennemføre en kommissionsbeslutning, hvorefter denne medlemsstat skal søge støtten tilbage. Dersom dette blev anerkendt, ville bestemmelserne i traktatens artikel 92 og 93 ikke kunne virke efter hensigten, idet de nationale myndigheder med udgangspunkt i deres egen ulovlige adfærd kunne ophæve den effektive gennemførelse af de beslutninger, Kommissionen har truffet i medfør af disse traktatbestemmelser (dom af 20.9.1990, sag C-5/89, Kommissionen mod Tyskland, Sml. I, s. 3437, præmis 17).

49 Anbringendet om, at den støttemodtagende virksomheds berettigede forventning er tilsidesat, gør den spanske regering ganske vist ikke så meget gældende for at unddrage sig forpligtelsen til at gennemføre Kommissionens beslutning, som for at anfægte beslutningens gyldighed for Domstolen.

50 Anbringendet er imidlertid efter sagens omstændigheder ubegrundet.

51 Som Domstolen fastslog i præmis 14 i førnævnte dom i sagen Kommissionen mod Tyskland, har den kontrol, som Kommissionen skal føre med statsstøtte i medfør af traktatens artikel 93, sit grundlag i ufravigelige principper, hvorfor støttemodtagerne principielt ikke kan have nogen berettiget forventning om, at den støtte, de har modtaget, er lovlig, medmindre den er blevet ydet under iagttagelse af den i nævnte traktatbestemmelse fastlagte procedure. En påpasselig erhvervsdrivende må nemlig normalt være i stand til at forvisse sig om, at denne procedure er blevet fulgt.

52 Det er ubestridt, at den omtvistede støtte i strid med medlemsstaternes forpligtelser efter traktatens artikel 93, stk. 3, blev ydet uden at være anmeldt på forhånd.

53 Den omstændighed, at Kommissionen oprindeligt besluttede ikke at gøre nogen indsigelser gældende mod den omtvistede støtte, kan ikke antages at have givet den støttemodtagende virksomhed grund til at nære nogen berettiget forventning, eftersom Kommissionens beslutning blev anfægtet inden for søgsmålsfristen og derpå annulleret af Domstolen. Hvor beklagelig den af Kommissionen således begåede fejl end er, kan den ikke ophæve virkningerne af Kongeriget Spaniens ulovlige adfærd.

54 Under disse forhold kan den anfægtede beslutning ikke antages at krænke den støttemodtagende virksomheds berettigede forventning, hverken i det omfang den foreskriver, at den omtvistede støtte skal tilbagebetales, eller i det omfang den foreskriver, at der tillige skal betales renter.

55 Det tredje og det fjerde anbringende må derfor forkastes.

56 Da ingen af den spanske regerings anbringender har kunnet tages til følge, må Kommissionen i det hele frifindes.

Sagens omkostninger

57 I henhold til procesreglementets artikel 69, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Kongeriget Spanien har tabt sagen og pålægges derfor, som Kommissionen har nedlagt påstand om, at betale sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

DOMSTOLEN

1) Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber frifindes.

2) Kongeriget Spanien betaler sagens omkostninger.

Rodríguez Iglesias Moitinho de Almeida Murray

Sevón Kapteyn Gulmann

Edward Puissochet Hirsch

Jann Wathelet

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 14. januar 1997.

R. Grass G. C. Rodríguez Iglesias

Justitssekretær Præsident